

Groene Kennis Coöperatie

INVENTARISATIE VAN ONDERWIJSINITIATIEVEN PRIMAIRE PRODUCTIE SECTOREN – 2010 WERKDOCUMENT – VERSIE JUNI 2010

INLEIDING

In dit werkdocument wordt aangegeven welke onderwijsvernieuwingen er in gang gezet zijn voor de primaire productiesectoren. Naast het aantal bedrijven per sector wordt ook inzicht gegeven in leerlingaantallen.

In dit werkdocument is getracht zo veel mogelijk voorbeelden van onderwijsinitiatieven in kaart te brengen. Het concept werkdocument is naar een groot aantal docenten en teamleiders van AOC's gestuurd met het verzoek om aanvullingen. De reacties zijn in het document opgenomen.

Dit werkdocument is gemaakt in opdracht van de Groene Kennis Coöperatie (GKC). Voor vragen, aanvullingen, aanmelden van niet genoemde initiatieven kunt u contact opnemen met de hieronder genoemde samenstellers.

Barry Looman (Wageningen UR- PPO),
e-mail: barry.looman@wur.nl

Adriaan Vernooij (Wageningen UR –Livestock Research),
e-mail: adriaan.vernooij@wur.nl

Landelijke leerlingendag Bloembollenacademie

Inhoudsopgave.

	Samenvatting	3
1.	De Plantaardige primaire productie sectoren	4
1.1	Glastuinbouw	4
1.2	Akkerbouw en vollegrondsgroente	8
1.3	Bollenteelt	10
1.4	Boomkwekerij	10
1.5	Fruitteelt	12
1.6	Loonwerk	13
2.	De Dierlijke primaire productie sectoren	15
2.1	Melkveehouderij	15
2.2	Varkenshouderij	16
2.3	Pluimveehouderij	17
2.4	Geitenhouderij	19
2.5	Vleeskalveren en vleesveehouderij	19
2.6	Overige kleine dierlijke takken	19

SAMENVATTING

Het cijfermateriaal in dit werkdocument is afkomstig van de scholen, Aequor, Wageningen UR-LEI, Productschap Tuinbouw en de websites van diverse brancheorganisaties. Exacte cijfers hiervoor zijn lastig te geven vanwege de veranderende kwalificatiestructuur en omdat scholen deelnemers vaak inschrijven op een kwalificatie die uit meerdere uitstromen bestaat. Ook het schoolverlateronderzoek geeft hiervan geen gedifferentieerd beeld. De conclusie is dat het aantal deelnemers aan opleidingen gericht op de primaire productie sectoren op de AOC's en HBO's sterk is afgenomen in de laatste decennia: van 9000 in 1985 tot 3000 in 2007. Daarmee is een sterke discrepantie ontstaan tussen de vraag naar geschoolde bedrijfsopvolgers en medewerkers, en de uitstroom in de sector.

Samenvattende tabel werkgelegenheid en deelnemers aantal (tabel aangepast)

Sector	Aantal bedrijven (Bron LEI 2009a)	Aantal benodigde bedrijfsopvolgers ¹	Aantal medewerkers ²	Vacatures medewerkers per jaar ³	Uitstroom gediplomeerde deelnemers AOC's/jaar (Bron: Aequor)	Uitstroom gediplomeerde HBO studenten/jaar (Bron: interviews)
Glastuinbouw	4800	160	24.000	2400	120	75
Akkerbouw	11175	350	4500	450	40	60
Vollegroondsgroente	1180	40	9100	900	10	50
Bollenteelt	1700	55	16200	1620	15	3
Boomkwekerij	2189	65	14.900	1490	100	10
Fruiteelt	1744	55	10300	1000	25	??
Melkveehouderij	19000	600	7500	750	450	100
Varkenshouderij	7500	250	2500	250	40	20
Pluimveehouderij	2000	70	1500	150	10	10
Geitenhouderij	350	11	200	75	0	0
Vleeskalveren en vleesveehouderij	700	20	500	50	0	0
Loonwerk	3500	105	24.000	240	80	?
Totaal:⁴	49000	2000	91000	9000	800	323

Voor alle sectoren geldt een groot tekort aan geschoolde medewerkers: slechts 20 % van de vacatures kan ingevuld worden met gekwalificeerden uit het groen onderwijs. Hierbij dient vermeld te worden dat een deel van de vacatures bestaat uit ongeschoolde arbeid.

1 Bij een generatie interval van 30 jaar (LEI indicaties).

2 In aje (Arbeids jaar eenheden).

3 Uitgaande van een gemiddelde doorstroom jaarlijks van 10 % van de medewerkers (LEI indicaties).

4 Met enige afronding.

1. DE PLANTAARDIGE PRIMAIRE PRODUCTIE SECTOREN

De sector plant omvat de opleidingen plantenteelt met de uitstromen open, biologisch en bedekte teelt, groothandel en logistiek, loonwerk en zorg en leefomgeving.

In het schooljaar 2008-2009 volgden 3.656 deelnemers een opleiding in "plant". Hiervan is ca. 38% BBL (1.392 deelnemers) en 62% BOL (2.272). In 2008-2009 koos 20% van de deelnemers in de sector plant voor een opleiding in de open teelt (ca. 750). Voor de bedekte teelt is dit ca. 11% (ca. 400). Het aantal inschrijvingen voor de open teelt lijkt licht toe te nemen. Het aantal deelnemers in de sector plant als geheel stijgt. Deze toename van het aantal deelnemers wordt echter voornamelijk veroorzaakt door een stijging in het aantal inschrijvingen bij de opleidingen loonwerk, en groothandel en logistiek.

Het leerlingaantal plant neemt niet voldoende toe om aan de vraag van de arbeidsmarkt te kunnen voldoen. Om toch in te kunnen spelen op de scholingsvraag vanuit de sector, ontstaan er op veel AOC's de ontwikkeling van "nieuwe" BBL trajecten samen met het bedrijfsleven, ook wel collectieve bedrijfsopleidingen genoemd. Naast collectieve bedrijfsopleidingen worden ook Individuele maatwerkopleidingen gestart.

1.1 Glastuinbouw

Aantal bedrijven glastuinbouw (groente en bloemen)	Aantal benodigde bedrijfsopvolgers	Aantal medewerkers	Vacatures medewerkers per jaar	Uitstroom deelnemers AOC's	Uitstroom HBO studenten
4.800	160	54.000	5.400	120	75

De bedrijven in de tuinbouw zijn voor ongeveer 1/3 georiënteerd op de groenteproductie, met een werkgelegenheid van ruim 21.000 aje (Arbeidsjaareenheden), en 2/3 op de productie van bloemen, met een werkgelegenheid van ruim 32.000 aje.

Onderwijs:

AOC opleidingen met glastuinbouw: Groene Welle, Clusius College, Helicon, Wellantcollege, AOC Friesland, CITAVERDE College, Edudelta, Groenhorst College (Velp en Emmeloord), AOC Oost, Prinsentuin en Lentiz, met in totaal ongeveer 400 deelnemers. HBO opleidingen: INHolland, Has Den Bosch, CAH Dronen.

INITIATIEVEN GLASTUINBOUW

Kassenklas

Bij de Proeftuin Zwaagdijk is in 2007 een kas gebouwd voor onderwijsdoeleinden. Deze wordt geleid door een operationeel manager en een docent. Hier komen jaarlijks een groot aantal leerlingen en cursisten vanuit het Praktijkonderwijs, VMBO, MBO, HBO en voor speciale cursussen voor het bedrijfsleven. Vorig jaar zijn 10 deelnemers vanuit het Praktijkonderwijs doorgestroomd naar Clusius College BBL niveau 1 en allen zijn inmiddels geslaagd. Drie van hen zijn doorgegaan met BBL niveau 2. Er komen leerlingen vanuit 8 VMBO's in de regio voor snuffelstages, en een speciaal project "Van Zaadje tot Tomaatje" waar vorig jaar in totaal 1292 VMBO-ers aan hebben deelgenomen. De groenafdelingen van

deze VMBO's laten de meesten van hun deelnemers hun vierde jaarstages doen in de kassenklas, wegens teleurstellende ervaringen in het bedrijfsleven, waar begeleiding vaak minimaal is. Vanuit Clusius College MBO komen wekelijks deelnemers op dinsdag en woensdag naar de Kassenklas.

Van CAH en Van Hall Larenstein kunnen studenten inschrijven op stages en door het bedrijfsleven betaalde afstudeeropdrachten, zoals productie- en veredelingsproeven. In samenwerking met het CWI komen zij-instromers voor enkele oriëntatie weken naar de Kassenklas. Geïnteresseerden kunnen blijven voor een zes-weekse cursus, waarna ze geplaatst worden in het bedrijfsleven en een BBL aanbod via Clusius College krijgen.

Voor het bedrijfsleven worden "Masterclasses" georganiseerd, met vooropleiding minimaal MBO niveau 4. De Masterclass Substraat heeft 2x gedraaid, voor steeds 15 deelnemers. Kosten per deelnemer zijn €600,= voor een programma van 8 middagen en avonden aansluitend. Nieuwe Masterclasses in voorbereiding voor 2011 zijn Agrotechniek (regelapparatuur) en logistiek. Vanuit middelbare scholen komen leerlingen voor profielwerkstukken voor de biologielessen. Er zijn vier "Groendagen" georganiseerd, waarin deelnemers van diverse opleidingen komen en opdrachten uitvoeren. Deze worden druk bezocht; ca. 1600 bezoekers per keer. De leerlingen doen dan meerdere korte opdrachten in carrousel vorm. Met het ROC Nova College wordt samengewerkt in de opleiding voor groene analisten, die in de zaadteelt gaan werken.

De Kassenklas werkt mee in "Seed Valley", een samenwerkingsverband van zaadtelers. Verder is de Kassenklas een onderdeel van het regionale samenwerkingsverband "Agriboard Noord Holland Noord", een recentelijk gestart regionaal cluster van KvK, bedrijven, overheden, onderwijs. Het grootste knelpunt van de Kassenklas is de bereikbaarheid, de Proeftuin Zwaagdijk ligt redelijk afgelegen. Het kwaliteitsniveau van de begeleidende docenten is een punt van aandacht volgens de operational manager, zelf afkomstig uit het bedrijfsleven. Financiering is een belangrijk aandachtspunt, die komt nu nog vooral van subsidies, scholen vinden de kosten nog vaak te hoog. Desondanks worden toch veel deelnemers bereikt en is er een kleine toename van het aantal deelnemers plantenteelt bij Clusius College. Zie ook: www.kassenklas.nl

Greenport initiatieven.

Greenports zijn regionale samenwerkingsverbanden waarin teeltbedrijven, veilingen, handelsbedrijven, veredelaars, vermeerderaars en tuinbouwtoeleveranciers samenwerken met kennisinstellingen. Doordat alle belangrijke partners zo dicht bij elkaar zitten, is er een intensieve uitwisseling van kennis en wordt er op tal van terreinen met elkaar samengewerkt. Er zijn vijf Greenports actief in Nederland: Westland, Venlo, Aalsmeer, Duin en Bollenstreek, Boskoop. Nieuwe Greenports zijn in opkomst, waaronder in Geldermalsen.

Voor het onderwijs betekent dit in alle gevallen dat de opleiding plantenteelt meer aangepast wordt aan de eisen van het (tuinbouw) bedrijfsleven: door het toenemend belang van automatisering en robotisering ontstaat de opleiding "Horti Technics & management"

(Lentiz), maar ook aspecten als commercialisering, internationalisering, logistiek, versterking van samenwerking met het bedrijfsleven en nauwere samenwerking met het grijs onderwijs staan hoog op de ontwikkelagenda van het onderwijs onder de Greenports.

De meeste Greenport onderwijs activiteiten zijn nog in ontwikkeling, zoals Greenport Campus, een samenwerkingsverband van INHolland, Wellantcollege, Haagsche Hogeschool en het Mondriaan College. Greenport Campus inventariseert opleidingsvragen en verbindt die met aanbod, nu vooral nog gericht op het cursorisch onderwijs. Recentelijk gestart in 2008/09 zijn Lentiz en CITAVERDE College in Greenport opleidingsactiviteiten. Bij CITAVERDE College zijn in 2008/09 14 deelnemers gestart in de nieuwe niveau 3 en 4 opleiding Greenport Business School, met een baangarantie vanuit het bedrijfsleven. Dit opleidingsprogramma wordt verzorgd door CITAVERDE College, maar in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven (gastlessen, praktijkleren op preferente leer bedrijven) en Fontys Hogeschool (Food & Flowermanagement) en ROC Gilde opleidingen (o.a. voor logistiek). Onder de Greenport worden twee hoofdfuncties ontwikkeld in de nabije toekomst: Greenport Bedrijfschool, met bedrijfsopleidingen Greenport Kennistransfer, een loket waar ondernemers met hun vragen terecht kunnen. Contactpersoon is Ton Hermans, Directeur Locatie Horst CITAVERDE College, lid van het GKC A Programma Tuinbouw. Er zijn ook gesprekken geïnitieerd met Lentiz, o.a. over het thema energie.

Leertraject Glastuinbouw Steenbergen.

Rondom Steenbergen hebben negen ondernemers Prinsentuin College benaderd voor het opzetten van een gezamenlijk leertraject voor medewerkers in de tuinbouw, waarbij de opleiding plantenteelt voor het grootste deel op de bedrijven zelf verzorgd wordt. Dit betreft een tweejarige BBL opleiding niveau 2 en 3, die in 2008 van start gegaan is met 14 medewerkers van de tuinders zelf. In 2009 is een nieuwe groep gestart, van voornamelijk nieuwe, net geworven medewerkers. Tevens organiseren de tuinders excursies voor docenten, burgers en gemeentes.

Werving en scholing in combinatie.

Bij meerdere activiteiten lopen (personeels)werving en scholing parallel. Dit geldt o.a. voor het project GreenID dat in 2009 gestart is door enkele Hassen en WU tijdens de Hortifair eind 2009. In het voorjaar start er een imagocampagne onder scholieren en studenten met het doel een hogere instroom te realiseren. Een ander initiatief met vergelijkbare doelstellingen is het eerder genoemde Agriboard. Ook het Productschap Tuinbouw (PT) zet middelen in, onder meer door het aanstellen in 2009 van Adviseurs Beroepsontwikkeling/Scholingsconsulenten, die onder het Mobiliteitscentrum Glastuinbouw vallen. Deze adviseurs hebben vooral tot taak om te bemiddelen tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt, maar hebben ook tot taak om te adviseren op het gebied van scholing, maar met name bij outplacement: het bevorderen van scholing bij met ontslag bedreigde en ontslagen werknemers in de glastuinbouw. Deze consulenten worden voor 1/3 betaald door LNV, 1/3 door PT en 1/3 door het Scholingsfonds Colland. PT is gestart met een nieuwe imagocampagne in maart 2010.

Groene Hart Academie

Hogeschool INHolland en IPC Groene Ruimte werken aan een 'Groene Hart Academie' in Nieuwkoop. De academie moet een proeftuin worden voor studenten van de TU Delft, Universiteit Wageningen, hbo'ers van INHolland en mbo'ers van het Wellantcollege. Ze werken er samen aan innovatieve oplossingen voor vraagstukken op het gebied van milieu, techniek en landbouw. Wageningen Universiteit ziet mogelijkheden om een kenniscentrum over de tuinbouw in de academie onder te brengen. De Groene Hart Academie koppelt

studenten die een stage- of afstudeeropdracht zoeken aan opdrachten vanuit een gemeente of andere instantie.

CITAVERDE College

Glastuinbouwopleiding BBL niveau 2

Deze opleiding wordt afgerond in april 2010. Dan hebben we 13 personen opgeleid.

Opleiding is tot stand gekomen na intensieve samenwerking met bedrijven en CITAVERDE College. (leeftijden van 18 tot 30 jaar)

Glastuinbouwopleiding BBL niveau 3

Deze opleiding zal na een gedegen onderzoek dat is verricht bij de bedrijven en in samenwerking met de bedrijven starten in mei 2010 met ongeveer 14 deelnemers. (leeftijd van 18 tot 35 jaar). Hiervoor is BiB subsidie aangevraagd. Uitvoering zal plaatsvinden via CITAVERDE College en specialisten in het werkveld.

Glastuinbouwopleiding BBL niveau 3 (i.s.m. Nunhems Netherlands) In samenwerking met AB Limburg hebben we vorig jaar een traject afgerond waarbij 8 mensen buiten de sector zijn opgeleid voor Nunhems Netherlands. Het betrof een traject waarbij CITAVERDE de werving/selectie en opleiding verzorgd hebben.

Groenhorst College - Leerwerkcentrum "Studietuin"

In Emmeloord is gestart in 2009 met een Leerwerkcentrum "Studietuin" bedoeld om de voor zowel de tuinbouw (buiten- en binnenteelt) als voor de Groene Ruimte het praktijkleerbedrijf te zijn voor zowel PrO, vmbo als mbo (zie <http://www.tuincentrumdestudietuin.nl>). Dit is een commercieel bedrijf die onderwijs combineert met productie en verkoop.

Lentiz / Wellantcollege - Leren werken in de glastuinbouw

In het project "Duaal leren en werken in de glastuinbouw" wordt samengewerkt met AB Zuid Holland. Dit project speelt in op een tekort aan deskundigheid van het middenkader in de glastuinbouw en is een afgeleide variant van BBL. De deelnemers worden niet meer geschoold in de schoolbanken, maar op het bedrijf. Na een assessment waarin de ervaringen en competenties eerst worden geïnventariseerd wordt onderwijs op maat aangeboden. Het project biedt de mogelijkheid om medewerkers binnen een bedrijf alsnog in staat te stellen een MBO diploma te halen. De begeleiding wordt verzorgd door vakbekwame docenten van Lentiz MBO Greenpoort of Wellantcollege. Er wordt alleen stof aangeboden die de kandidaat nog niet beheerst. De praktijkervaring bij het bedrijf opgedaan wordt dus meegenomen. Praktijkopdrachten kunnen op het bedrijf worden uitgevoerd.

Het project is mogelijk door subsidie van LNV die hiermee wil bijdragen om het niveau van het middenkader in de tuinbouw te verhogen. Er geen leeftijdsgrenzen en geen minimum aan het aantal deelnemers per bedrijf. <http://live.waxtrapp.net/lentiz/cursusaanbod/werkend-leren/?waxtrapp=aesyaOsHewOddPTkBjBEU>

1.2 Akkerbouw en vollegrondsgroente

Aantal bedrijven akkerbouw	Aantal benodigde bedrijfsopvolgers	Aantal mede- werkers	Vacatures medewerkers per jaar	Uitstroom deelnemers AOC's	Uitstroom HBO studenten
11175	350	4500	450	40	60

Aantal bedrijven vollegrondsgroenten	Aantal benodigde bedrijfsopvolgers	Aantal mede- werkers	Vacatures medewerkers per jaar	Uitstroom deelnemers AOC's	Uitstroom HBO studenten
1180	40	9100	900	10	15

Akkerbouw onderwijs op de Hogescholen wordt gegeven in Leeuwarden, Dronten en Den Bosch. In alle gevallen betreft dit een gecombineerde tuin- en akkerbouw opleiding. In totaal zijn er 450 studenten ingeschreven (2008) op de drie HBO's. Dit aantal is 9 % lager dan in 2007.

Onderwijs:

In totaal zijn er zo'n 200 BOL deelnemers akkerbouw op de AOC's. De meeste deelnemers staan ingeschreven bij AOC Groenhorst College (Emmeloord, 95), AOC Terra (Groningen, 50) en Edudelta (Goes, 50). De overige deelnemers volgen onderwijs bij De Groene Welle Hardenberg, Clusius College, Wellantcollege. Er zijn enkele tientallen BBL deelnemers over de verschillende scholen. Bij een aantal locaties is gebrek aan een goede akkerbouw opleiding en kiezen veel bedrijfsopvolgers voor de loonwerk richting.

Groenhorst College

De geïntegreerde locatie Groenhorst College Emmeloord-Dronten heeft in Dronten en Emmeloord een schoolboerderij met 180 ha akkerbouw en 85 stuks melkvee. Dit schoolbedrijf, vallend onder Aeres als praktijkleerbedrijf, wordt ingezet tijdens de opleiding voor training, onderzoek en modelbedrijf, voor zowel teelt, techniek, veeteelt als management. Studenten (mbo en hbo) doen hier hun trainingen, werken mee op het bedrijf, doen de bedrijfsvoering en doen hier hun PvB's. In groepen van 5 studenten, met coaching van een medewerker van het schoolbedrijf wordt het gehele jaarrond meegedraaid, waarbij onderwijs en praktijk samen opgaan. Op het schoolbedrijf worden ook trainingen uitgevoerd door PTC+ Dronten, zoals oogsten, zaaien, planten poten en gewasverzorging; oftewel alle voorkomende werkzaamheden die passen op een akkerbouwbedrijf en binnen de opleiding mbo en hbo. In combinatie met de schoolboerderij wordt het PTC+ Dronten ingezet voor alle studenten van AOC's en hbo-instellingen voor training voor de primaire productieopleidingen (inclusief loonwerk, rundvee en infra). In 2008 is in samenwerking met AB-Oost een opleiding Akkerbouwtalent opgezet. Dit heeft niet geleid tot aantoonbare extra toename van studenten akkerbouw. Het aantal van 90 is de laatste jaren constant.

De Warmonderhof Opleiding, onderdeel van Groenhorst College Dronten, werkt nauw samen met de Stichting Warmonderhof, waar het werken, leren en wonen op een terrein gevestigd is, tegenover de schoolboerderij van Aeres en PTC+ Dronten. De biologisch dynamische opleiding (BD) in Dronten in de enige opleiding in Nederland en ontvang ook

inmiddels tientallen buitenlandse studenten voor niveau 4 MBO. Totaal aantal studenten BD is 245.

Edudelta

De leerlingstichting ABV (Agrarische Bedrijfs Vernieuwing) van Edudelta is een leerlingstichting waarin deelnemers MBO niveau 3 en 4 in de laatste 2 jaar van de opleiding projecten uitvoeren.

Dit kan gaan van proeven tot organisatie van evenementen. Maar twee constante factoren zijn Vernieuwende teelten (aquacultuur en biologische teelten) en het Akkerbouwbedrijf (de leerlingen huren circa 5 ha grond waarop ze ondernemer zijn). Ze leren om zelf de beslissingen te nemen en de onderhandelingen te voeren. Voor meer info:

<http://sites.google.com/a/student.edudelta.nl/stichtingabv/projecten>

“Het bedrijf als Schakelplaats in de Groene kennisketen” (CITAVERDE College)

In het project ‘het bedrijf als Schakelplaats in de Groene kennisketen’ is gewerkt aan een innovatieve opleidingsstructuur voor het Groen Onderwijs. Hierin spelen praktijkbedrijven een vooraanstaande rol in de competentieontwikkeling van leerlingen en studenten. Zowel aan de kant van het bedrijfsleven als aan de kant van het onderwijs zijn activiteiten uitgevoerd. Zo volgden 40 agrarisch ondernemers een 10-daagse training in ondernemerschap en ontwikkelden ze vaardigheden om hun rol in het onderwijs vorm te geven. Een bedrijfsontwikkelingsplan werd uitgewerkt. Dit gaf een basis voor ontwikkelingsvragen die in het onderwijs konden worden uitgezet. Aan de onderwijskant zijn kennisteams gevormd met docenten van AOC's, bedrijfsadviseurs van Aequor en onderzoekers van Wageningen UR. Deze werkten leeropdrachten uit voor leerlingen op basis van de ondernemersvragen of op basis van de geboden leeromgeving op de bedrijven. Leerlingen konden hiermee aan de slag op de bedrijven met de ondernemer als coach. Ze hebben zo aan ontwikkeling van hun competenties gewerkt in een uitdagende praktijkomgeving. Docenten, bedrijfsadviseurs, onderzoekers en ondernemers hebben geoefend in de nieuwe rollen die passen bij deze nieuwe opleidingsvorm. Via monitoring en evaluatie zijn de ervaringen in kaart gebracht.

INITIATIEVEN AKKERBOUW EN VOLLEGRONDSGROENTE

Landelijk programma akkerbouw

Op initiatief van LTO Noord en Groenhorst College is eind 2009 een overleg gestart met de meest betrokken AOC's, Aequor, CAH en LTO Noord, onder begeleiding van het CPS. Deze groep inventariseert de huidige opleidingen en bediscussieert de alternatieven voor verbetering. Een van de opties is om een landelijk curriculum te ontwikkelen en de uitvoering te concentreren op drie locaties (Groningen, Emmeloord en Goes). Op ander locaties kan dan een “akkerbouw light” variant uitgevoerd worden die voor diverse onderdelen van het lesprogramma aansluiting kan vinden bij de drie hoofdlocaties.

Praktijklessen Valtermond

Door verdere samenwerking tussen onderwijs en onderzoek ontstaan nieuwe opleidingsmogelijkheden. Deelnemers van AOC Terra volgen praktijklessen op de proefboerderij in Valtermond. Dit samenwerkingsverband is het initiatief van een docent van AOC Terra.

1.3 Bollenteelt

Aantal bedrijven bollenteelt	Aantal benodigde bedrijfsopvolgers	Aantal medewerkers	Vacatures medewerkers per jaar	Uitstroom deelnemers AOC's	Uitstroom HBO studenten
1700	55	16200	1620	+/- 15	3

Onderwijs

Groene opleidingen met bloembollenopleidingen: Clusius College College (36), Groenhorst College (10), Wellantcollege (5), AOC Friesland (2), CAH Dronten, HasdenBosch en VHL Leeuwarden Zie ook:

<http://bloembollen.groenweb.nl/content/bollenteelt-opleidingen-onderwijsinstellingen>

INITIATIEVEN BLOEMBOLLEN

Bollenacademie

In 2000 is een start gemaakt met de Bollenacademie (<http://www.bollenacademie.nl/>). Na een lange aanlooptijd gaat dit samenwerkingsverband tussen het bedrijfsleven, Clusius College (productietechnieken) en Wellantcollege (handelstechnische deel) nu vruchten afwerpen. De opleidingen worden zodanig dat deze aansluiten bij de wensen van het bedrijfsleven en van de huidige generatie studenten. De BOL deelnemers zijn 2 dagen per week op hun BPV bedrijf. Eén dag per week brengen ze door op een geselecteerd, innovatief bedrijf om te werken aan een korte opdracht van acht weken. Door de deelnemers te laten rouleren, kan er redelijk intensief worden samengewerkt met deze kleine groep bedrijven. De opdrachten worden op het bedrijf gepresenteerd en beoordeeld. De Bollenacademie organiseert jaarlijks een docenten en studentendag en initieert projecten om het bollenonderwijs te ondersteunen, zoals het KIGO project Bollen Knowhow en uitgaven van het broeiboek tulp. Het onderwijsproject Bollen Knowhow heeft geresulteerd in de ontwikkeling van webquests, Groenweb bloembollen en enkele kleine samenwerkingsvormen op het gebied van onderwijs tussen de scholen.

1.4 Boomkwekerij

Aantal bedrijven boomkwekerij	Aantal benodigde bedrijfsopvolgers	Aantal medewerkers	Vacatures medewerkers per jaar	Uitstroom deelnemers AOC's	Uitstroom HBO studenten
2189	65	14.900	1490	100	10

Onderwijs:

Groene opleidingen met boomteelt opleidingen: HAS Den Bosch (10), Prinsentuincollege (56), CITAVERDE College (41), Wellantcollege (25), Helicon (90), AOC Oost (115), Terra (7), Groenhorst College (?). Totaal ca. 320 deelnemers

<http://boomkwekerij.groenweb.nl/content/boomkwekerij-opleidingen-onderwijsinstellingen>

INITIATIEVEN BOOMKWEKERIJ

Landelijk overleg boomkwekerij

Vanuit het bedrijfsleven, Raad voor de boomkwekerij (Nederlandse Bond van Boomkwekers en Anthos, vereniging van handelsbedrijven), is er samen met het onderwijs het “Landelijk boomteelt overleg” opgericht. Vier keer per jaar komen de docenten en vertegenwoordigers van het bedrijfsleven bij elkaar om zaken te bespreken en kennis uit te wisselen.

Gezamenlijk zijn er onderwijsprojecten gestart: BONS en “Growing Green Competence Center”, webquests ontwikkeld, Groenweb Boomkwekerij opgezet en lesmateriaal ontsloten op het Platform Boomkwekerij op Groen Kennisnet. Zie voor de webquests:

<http://webquest.agriholland.nl/>

Scholingsconsulent

Ook is er sinds vijf jaar een scholingsconsulent aangesteld (Piet Verhoeven, medewerker van Aequor, die voor twee dagen per week voor deze functie is vrijgesteld) die actief bemiddelt tussen onderwijs en bedrijfsleven en die nieuwe initiatieven ondersteunt. Deze positie is geïnitieerd vanuit het bedrijfsleven en de inzetkosten worden vergoed door het Scholingsfonds van Colland, een onderdeel van de werkzaamheden onder het Colland Arbeidsmarkt Beleid. De scholingsconsulent inventariseert opleidingsvragen vanuit het bedrijfsleven en overlegt met onderwijspartijen over uitvoering. Op deze wijze zijn de afgelopen jaren diverse collectieve maatwerk opleidingstrajecten uitgevoerd door verschillende AOC's.

Collectieve bedrijfsopleidingen

Naast de reguliere BBL en BOL opleidingen zijn er binnen de boomkwekerij ook een aantal collectieve bedrijfsopleidingen gestart, deze bevinden zich met name in het zuiden van het land onder de naam van: GOA Groen en Karpos. Het bijzondere hieraan is dat er wordt samengewerkt met arbeidsbureaus (CWI) om d.m.v. herintredingstrajecten mensen op te leiden voor de boomkwekerij. Zie ook: <http://boomkwekerij.groenweb.nl/content/collectieve-bedrijfsopleidingen>

Wellantcollege

Wellantcollege is momenteel bezig met een traject rondom het ontwikkelen van de opleidingen binnen het cluster Productie. Daarbij gaat het om de Opleidingen Plant, met 3 uitstroomprofielen, namelijk Green Production, Green Business en Green Technology en de opleiding Rundveehouderij. Op termijn is het de bedoeling Plant en Rundveehouderij gedeeltelijk samen te voegen.

Wellant is gestart met het onderzoeken en beschrijven van de arbeidsmarkt in de verschillende sectoren, aan de hand van een aantal onderwerpen (omvang, historisch verloop, toekomstperspectieven, visie op bedrijfsontwikkeling en visie op scholingsbehoefte). Een groot deel van de werkenden in de sector is niet bij Wellantcollege opgeleid. Wellant

heeft onderzocht op welke wijze zij hun deskundigheid hebben gekregen. Daarnaast heeft Wellant voor de verschillende sectoren beschreven welke nieuwe beroepen er verwacht worden of welke nieuwe accenten, competenties vereist worden in de nabije toekomst. De gegevens die uit bovenstaande zijn gekomen gebruikt Wellant voor het maken van de opleidingsplannen Plant en Rundveehouderij, waar relevant in afstemming of in samenwerking met landelijke of regionale initiatieven.

Het tweede deel van de opdracht behelst het ontwikkelen van een model voor de organisatie van de kleine opleidingen, zodanig dat deze kleine opleidingen aan een aantal eisen voldoen, zoals: o.a. relevantie arbeidsmarkt, flexibele opleiding zowel voor de instroom als de uitvoering, in combinatie met cursussen en trainingen, in samenwerking met kennisinstellingen en bedrijfsleven, e-learning etc. Voor Wellantcollege betekent dit dat het reguliere onderwijs georganiseerd en aangeboden wordt samen met cursussen en trainingen.

CITAVERDE College

Boomkwekerij: niveau 2. Deze is eind vorig jaar afgerond. Er zijn 12 medewerkers opgeleid. Dit traject is uitgevoerd met CITAVERDE College en Cultus Agro Advies. Men is ook bezig met een onderzoek over een commitment om gezamenlijk met bedrijven een niveau 3 op te starten. Bedoeling is een opleiding die duurzaam wordt opgestart waarbij bedrijven mede eigenaar van worden. Hiervoor is ook BiB subsidie aangevraagd. Op dit moment is de verwachting gezien het aantal huidige aanmeldingen dat we rond de 10 personen kunnen starten. Deze opleiding moet zijn plaats krijgen in de greenport Venlo boomkwekerij.

Greenportopleiding

Samen met AB Limburg wil CITAVERDE College een greenportopleiding starten medio september 2010 waarbij we een 10-tal deelnemers gaan opleiden en plaatsen bij voedselverwerkende (verpakkende) bedrijven op de veiling en omstreken. Dit zit nog in een beginstadium qua onderzoek.

1.5 Fruitteelt

Aantal bedrijven fruitteelt	Aantal benodigde bedrijfsopvolgers	Aantal medewerkers	Vacatures medewerkers per jaar	Uitstroom deelnemers AOC's	Uitstroom HBO studenten
1744	55	10300	1000	+/- 25	??

Onderwijs

Groene opleidingen met fruitteeltopleidingen: Helicon Geldermalsen, CITAVERDE College (Agribusiness), Edudelta Goes, Groenhorst College, HAS Den Bosch.

INITIATIEVEN FRUITTEELT

Scholingsconsulent

Er zijn geen gezamenlijke landelijke initiatieven op het gebied van de fruitteelt. Wel werkt sinds eind 2009 de scholingsconsulent voor de boomkwekerij ook als scholingsconsulent voor de fruitteelt.

Bedrijfsopleidingen

Er zijn sinds vorig schooljaar bedrijfsopleidingen gestart bij Helicon (Greenport groente- en fruitteelt) en Edudelta. Bij Helicon Geldermalsen zijn in totaal nog ruim 10 deelnemers fruitteelt. Helicon Geldermalsen gaat ook, in samenwerking met PPO Fruit Randwijk, in het voorjaar 2010 starten met de opleiding medewerker Fruitteeltbedrijf. Het betreft een praktijkgerichte Middelbare beroepsopleiding voor zittende medewerkers van fruitteeltbedrijven, die opgeleid worden tot basis vakman. De opleiding duurt 2 jaar en elk jaar vinden er circa 10 thema bijeenkomsten plaats op de deelnemende bedrijven. Zie: <http://www.helicon.nl/mbo/content.jsp?objectid=26167>

1.6 Loonwerk

Aantal bedrijven loonwerk	Aantal benodigde bedrijfsopvolgers	Aantal medewerkers	Vacatures medewerkers per jaar	Uitstroom deelnemers AOC's	Uitstroom HBO studenten
Ca. 3500	105	24.000	240	80	?

Onderwijs

Totaal zijn er ca. 390 leerlingen loonwerk, het betreft dus een groot deel van de leerlingen die als PLANT leerling geregistreerd staat, 11%. Alle AOC's doen mee met het convenant Loonwerk, zie voor deelnemende scholen: www.schepje.net

INITIATIEVEN LOONWERK

Imagocampagne: Er zijn jonge mensen nodig!

Jonge mensen zijn van harte welkom in de cumelasector. Ze zijn hard nodig om het gestaag groeiende werkaanbod aan te kunnen en om de vergrijzing van het huidige personeelsbestand tegen te gaan. Veel cumela-ondernemers kunnen deze jonge collega's goed gebruiken. Op dit moment komen te weinig jonge mensen van school met een mbo-diploma op niveau 3. Daarom kozen de partners van het convenant voor een imagocampagne in het onderwijs. Deze campagne brengt de Vakopleiding groen, grond en infra én de cumelasector nu eens goed onder de aandacht van scholieren en docenten. Een heel jaar lang. Kijk voor meer informatie op: www.kiezenvoordecumelasector.nl. Ook op de site van het Convenant Loonwerk is meer informatie te vinden: www.schepje.net. Docenten hebben een actief COP op Livelink, zie:

<https://livelink.groenkennisnet.nl/livelink/lisapi.dll?func=ll&objId=95155543&objAction=browse&viewType=1>

Groene Kennis
Coöperatie

Concept werkdokument, juni 2010

2. DE DIERLIJKE PRIMAIRE PRODUCTIE SECTOREN.

Het totaal aantal bedrijven in de veehouderij sector is vrijwel gelijk aan het aantal bedrijven in de plantaardige sector, beiden 24.000 tot 25.000. De bedrijven in de veehouderij zijn echter nog voornamelijk gezinsbedrijven, met een totaal aan ongeveer 12.000 medewerkers tegenover bijna 80.000 in de plantaardige sectoren.

2.1 Melkveehouderij

Aantal bedrijven melkveehouderij	Aantal benodigde bedrijfsopvolgers	Aantal medewerkers	Vacatures medewerkers per jaar	Uitstroom gediplomeerde deelnemers AOC's/jaar	Uitstroom gediplomeerde HBO studenten/jaar
19000	600	7500	750	450	100

De toekomstmogelijkheden van de melkveebedrijven zijn regionaal sterk verschillend. Schaalvergroting is mogelijk in het Noorden, in het Westen zeker niet. De toekomstmogelijkheden van de sector worden vooral bepaald door de gevolgen van de afschaffing van de quotering over enkele jaren.

Onderwijs:

Er zijn in totaal ongeveer 1700 veehouderij deelnemers op de AOC's en ongeveer 400 op de Hassen. In totaal zijn er ongeveer 110 melkveehouderij docenten op de AOC's en de Hassen. Er wordt veehouderij onderwijs gegeven op alle AOC's, met uitzondering van Lentiz. Ook op alle HBO instellingen wordt veehouderij onderwijs gegeven.

INITIATIEVEN MELKVEEHOUDERIJ.

Er zijn geen landelijke initiatieven om het melkveehouderij onderwijs gezamenlijk te versterken. Wel is eind 2009 een notitie⁵ geschreven door LTO waarin zorg over de ontwikkelingen geuit wordt en samenwerking tussen scholen gezien wordt als een belangrijke oplossingsrichting. De individuele scholen hebben elk nog voldoende docenten en deelnemers om nu nog een eigen opleiding te kunnen blijven uitvoeren. Vanuit de sector klinkt er wel twijfel door over het behoud van de kwaliteit van de opleidingen.

Op enkele AOC's is een samenwerkingsverband aangegaan met de Agrarische Bedrijfsverzorging, zoals in het project Young Farmers van AOC Friesland en AB Friesland waarin opgeleid wordt tot BOL niveau 3, door twee dagen per week naar school te gaan en 3 dagen onder begeleiding van medewerkers van AB Friesland te werken in de praktijk. De leerlingen krijgen een baangarantie bij AB Friesland. De opleiding is gestart in 2008/9, met 15 deelnemers. Tot nu toe zonder uitval. (www.youngfarmers.nl).

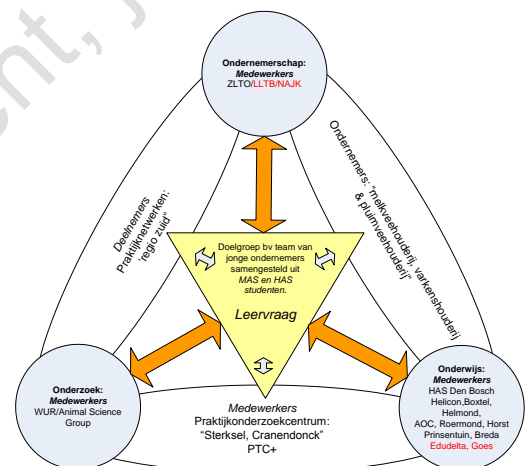

Het Productschap Zuivel (PZ) organiseert sinds 2007 een jaarlijkse studiedag voor docenten melkveehouderij met het doel de door PZ gefinancierde onderzoekskennis beter te laten benutten in het onderwijs. Deze dag wordt georganiseerd in samenwerking met het GKC A Programma Melkveehouderij, de CoP veehouderij en WUR Livestock Research.

Tune

De kracht van dit project is dat de participerende partijen de intentie hebben uitgesproken tot samenwerking. Dit komt tot uiting doordat alle partijen, Onderzoekers, Ondernemers en Onderwijzers hebben toegezegd dat ze op zowel het niveau van ontwikkeling als bij de daadwerkelijke uitvoering van dit project alle ondersteuning zullen geven. Hierdoor ontstaan nieuwe netwerken die nieuwe impulsen geven aan het "Praktijkleren" voor onze jonge toekomstige ondernemers.

Er zijn initiatieven tussen AOC's om de inhoud van de opleiding melkveehouderij meer te laten aansluiten op de hedendaagse praktijk (AOC Friesland, Groenhorst College, AOC Oost en Groene Welle). Dit is ook middels KIGO-projecten bestendig.

2.2 Varkenshouderij

Aantal bedrijven	Aantal benodigde bedrijfsopvolgers	Aantal medewerkers	Vacatures medewerkers per jaar	Uitstroom gediplomeerde deelnemers AOC's/jaar	Uitstroom gediplomeerde HBO studenten/jaar	Aantal vakdocenten
7500	250	2500	250	40	20	10

INITIATIEVEN VARKENSHOUDERIJ

Regionale samenwerking

Voor versterking van het onderwijs in de varkenshouderij is in 2006 het voortouw genomen door de GKC d.m.v. het organiseren van een bijeenkomst met betrokken AOC's, Hassen en LTO. Dit initiatief is in 2007 uitgebouwd tot regionale samenwerking tussen de AOC's. In Zuid Nederland werken de AOC's CITAVERDE College, Helicon en Prinsentuin samen, in

Oost Nederland de AOC's De Groene Welle, Oost en Groenhorst College. In beide regio's komen de deelnemers van de drie scholen één dag per week gezamenlijk bijeen. Het lesprogramma wordt voorbereid en uitgevoerd door een groep van docenten van alle betrokken scholen.

In de KIGO 2010 Regeling is een aanvraag ingediend voor samenwerking in het varkenshouderij onderwijs tussen Has den Bosch, CAH Dronten, Departement Dierwetenschappen van Wageningen UR en de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit van Utrecht. In dit voorstel wordt samengewerkt met PTC+, onderzoeksinstituut de Schothorst, WUR Livestock Research, de Productschappen voor Vee en Vlees en 8 bedrijven uit de keten van de varkenshouderij.

Als onderdeel van het Rigo 2007 project Versterking Varkenshouderij Onderwijs door Samenwerking is, samen met de Innovatieagenda Varkenshouderij, een extra (door de GKC gefinancierde) inventarisatie uitgevoerd van zowel de kennisbehoefte bij varkenshouders en hun personeelsleden als van het kennisaanbod richting de varkenshouders. Tijdens deze inventarisatie bleek overduidelijk een grote behoefte aan vaktechnische bijscholing van zowel nieuwe personeelsleden als nieuwe ondernemers. Door het grotendeels wegvallen van het varkenshouderij onderwijs zijn er weinig gekwalificeerde nieuwe medewerkers en ondernemers meer die in kunnen stromen. Hun primaire kennisbehoefte ligt vooral op het gebied van de dagelijkse praktische bedrijfsmatige gang zaken, vnl. vaktechnische vaardigheden. Het aanbod richting de varkenshouders vanuit het bedrijfsleven richt zich echter vooral op de verdere ontwikkeling van het ondernemerschap en vult het hiaat van de sector niet. Er blijkt nauwelijks aanbod te zijn dat adequaat gericht is op de huidige kennis- en scholingsbehoefte van de varkenshouderij sector.

CITAVERDE College

BBL varkens niveau 2 en 3.

Opgezet met CITAVERDE College en AB Limburg waarbij 22 mensen in opleiding (leeftijd 17 - 40 jaar) volgens een modulair BBL opleidingsprogramma. Tussentijdse instroom is hierbij mogelijk. Opleidingen worden mede ondersteund door de Varkens KI, Rabobank en LLTB. Voor dit traject zijn ook diverse ambassadeurs in de vorm van dierenartsen en mengvoerindustrie. Zij spelen ook een rol in de uitvoering van de scholing.

2.3 Pluimveehouderij

Aantal bedrijven	Aantal benodigde bedrijfsopvolgers	Aantal medewerkers	Vacatures medewerkers per jaar	Uitstroom gediplomeerde deelnemers AOC's/jaar	Uitstroom gediplomeerde HBO studenten/jaar
2000	70	1500	150	10	10

Het bedrijfsleven in de pluimveesector is divers: er zijn 1150 bedrijven met leghennen, 700 bedrijven met vleeskuiken en nog ongeveer 150 bedrijven met konijnen, kalkoenen of eenden.

Onderwijs:

Sinds eind 90-er jaren is er geen gespecialiseerd pluimvee onderwijs aangeboden op de AOC's. In enkele gevallen werden deelnemers begeleid met praktijkopdrachten en excursies

om enigszins aan behoefte tot pluimvee onderwijs tegemoet te komen. PTC+ verzorgt de PKP cursus (Profilering Kader Pluimveehouderij, een specialisatie voor niveau 4, jaar 4). Jaarlijks zijn er gemiddeld 6 deelnemers, maar in 2008 en 2009 waren er te weinig (beide jaren slechts 1) aanmeldingen om de PKP te verzorgen.

INITIATIEVEN PLUIMVEEHOUDERIJ

In 2008 is gestart met een nieuwe landelijke BBL opleiding pluimveehouderij.⁶ Dit initiatief komt vanuit een overleg met de AOC's uit Zuid en Oost Nederland, Nederlandse Organisatie van Pluimveehouders (NOP), LTO, Nederlandse Vakbond van Pluimveehouders. Er is voor gekozen om te starten met een tweejarige BBL opleiding, vanwege de vraag vanuit de sector naar bijscholingsmogelijkheden voor het grote aantal medewerkers in de sector zonder basisopleiding in de pluimveehouderij. Het eerste jaar is van start gegaan met zes deelnemers, die een dag per week bijeenkomen bij PTC+ in Barneveld. PTC+ is verantwoordelijk voor de vaktechnische inhoud van het programma, de betrokken AOC's voor de kwaliteitseisen (kwalificatiedossiers en exameneisen).

In het schooljaar 2008/2009 is een gedeelte van de BBL opleiding ook gevolgd door 12 BOL deelnemers vanuit Helicon en AOC Oost. In het schooljaar 2009-2010 zijn er zes nieuwe BBL deelnemers ingestroomd. Voor de BOL deelnemers is er door PTC+ een aanvullende 10 daagse opleiding gestart, die ook gevolgd kan worden door medewerkers vanuit het bedrijfsleven. In totaal zijn er 14 deelnemers dit jaar, waarvan 4 vanuit AOC BOL opleidingen en tien vanuit het bedrijfsleven.

BBL Pluimveehouderij Cursisten 2009

2.4 Geitenhouderij

Aantal bedrijven geitenhouderij	Aantal benodigde bedrijfsopvolgers	Aantal medewerkers	Vacatures medewerkers per jaar	Uitstroom gediplomeerde deelnemers AOC's/jaar	Uitstroom gediplomeerde HBO studenten/jaar
350	11	200	75	0	0

Er zijn ongeveer 350 geitenbedrijven in Nederland, met een onzekere financiële basis, het gemiddelde generatie interval van bedrijven is 12 á 15 jaar, veel bedrijven komen en gaan. Door de beperkte financiële armslag van de bedrijven, wordt er weinig geïnvesteerd in de scholing van personeel, als onderdeel van beleid om personeel langer vast te houden. In 2008 heeft overleg plaatsgevonden met vertegenwoordigers van de sector en het bedrijfsleven waarin door de sector aangegeven is dat er geen behoefte is aan verdere ontwikkeling van het geitenhouderij onderwijs. Het vele routinematige werk kan zonder scholing goed ingevuld worden, de beperkte hoeveelheid specialisten en bedrijfsleiders wordt intern opgeleid. De discussie en inventarisatie hebben plaatsgevonden in 2008, vóór de periode met de Q Koorts uitbraken.

2.5 Vleeskalveren en vleesveehouderij

Aantal bedrijven	Aantal benodigde bedrijfsopvolgers	Aantal medewerkers	Vacatures medewerkers per jaar	Uitstroom gediplomeerde deelnemers AOC's/jaar	Uitstroom gediplomeerde HBO studenten/jaar
700	20	500	50	0	0

De vleeskalveren productie vindt plaats op ongeveer 1000 bedrijven in Nederland, waarvan zo'n 700 gespecialiseerde bedrijven (bron: SKV 2004). Jaarlijks zijn er 25 nieuwe bedrijfshoofden nodig in deze sector.

Alleen Groenhorst College in Barneveld biedt een opleidingsprogramma aan voor kalver- en vleesveehouderij. Dit programma bestaat uit 10 cursusdagen die een brede oriëntatie bieden op de sector. In het schooljaar 2008-09 is deze cursus nog wel verzorgd voor 7 deelnemers, in het schooljaar 2009/10 was er te weinig belangstelling om de cursus opnieuw te geven.

2.6 Overige kleine dierlijke takken

Voor de overige dierlijke takken die in Nederland ook commercieel gehouden worden, wordt geen onderwijs verzorgd op de AOC's en de Hassen. Dit betreft de diersoorten schapen, konijnen, kalkoenen, eenden, nertsen. In de cursusprogramma's van enkele AOC's wordt hier nog wel aandacht aan besteed, maar het aantal uitgevoerde cursussen is beperkt.